

POJEM A DRUHY PRÁVNÝCH NORIEM, ICH PÔSOBNOSŤ A PLATNOSŤ

Literatúra Kopecká H: Základy práva ,Bratislava 1993
Právna náuka pre obchodné a hotelové akadémie str. 6

1.PRÁVNE PORIADOK A PRÁVNE NORMY

Právny poriadok súhrn platných právnych noriem v určitom štáte. Jeho súčasťou sú relatívne samostatné súbory právnych noriem, ktoré upravujú právne vzťahy v jednotlivých oblastiach života.

Základom právneho poriadku a teda aj právneho systému je

právna norma ako jednoznačné a najjednoduchšie pravidlo správania sa. právny predpis obsahuje právne normy (napr. zákon, vyhláška), ktorý zasa spravidla právneho odvetia zahŕňa právne predpisy z istej oblasti života spoločnosti , rieši istú problematiku vzťahov(právne odvetvie je však už skôr kategória prameňov poznania práva).

Právna norma

- pravidlo správania, ktoré reguluje správanie, činnosť a postup ľudí /fyzických osôb/, organizácií /právnických osôb a štátu.

Právna norma je stanovená štátnym orgánom v stanovenej forme ,t.j. ústavný zákon, zákon, vyhláška, vládne nariadenie a pod,

- je všeobecne záväzná,
- čosi prikazuje, zakazuje a dovoľuje, v tom je normatívnosť právnych noriem,
- aby bola platná musí byť riadne vyhlásená v Zbierke zákonov SR,
- je vynutiteľná štátnou mocou priamo / príslušným štátnym orgánom/ a nepriamo /aby bola dodržiavaná dobrovoľne/.

Pôsobnosť právnych noriem

a/ osobnú - je okruh osôb, na ktoré právne pomery sa norma nevzťahuje,

b/ miestnu je územný obvod, v ktorom je norma záväzná,

c/ časovú - je čas, v ktorom je potrebné normu dodržať a používať.

Právny systém

- tvoria platné právne normy, ktoré sú v právnom systéme usporiadané vertikálne /tvoria hierarchiu/ a horizontálne. Právny systém každého štátu tvorí určitú štruktúru.

Poznáme tri základné druhy právnych systémov:

a/ právny systém štátu t. j. právo platné vo vnútri štátu – vnútroštátne právo,

b/ medzinárodné právo - upravuje vzťahy medzi štátmi,

c/ veľké právne systémy niektorých štátov slúžia ako prameň práva, určitý vzor ideál
Např. kontinentálny právny systém v Európe, angloamerický, socialistický a pod.

Základným prvkom právneho systému je právna norma.

Odvetvia práva

Už sme uviedli, že základným prvkom právneho systému sú právne normy, ktoré v právnom systéme vytvárajú určitú štruktúru.

Právne normy rozdeľujeme do niekoľkých skupín a podskupín. Podskupiny právnych noriem nazývame odvetvia.

Právna sila je vzájomný vzťah dvoch právnych noriem. Najvyššiu právnu silu má Ústava SR, ústavné zákony NR, potom zákony NR SR, vládne nariadenia atď.

Právne vzťahy - sú vzťahy medzi dvoma účastníkmi, keď jeden nich má právo od druhého niečo požadovať a druhý má povinnosť požadované plniť. Každý z účastníkov má tak práva, ako aj povinnosti napr. občan, organizácia, podnik,../

Stabilita práva.

Úzko súvisí s úrovňou poznania. Časté novelizácie a zmeny právnych predpisov právo znehodnocujú a zároveň znižujú aj právnu istotu.

2.PRÁVNÉ VEDOMIE

Právne vedomie je súhrn predstáv a právnych názorov o práve.

Predstavy nemusia byť zhodné s platným právom. Ak právne normy majú ovplyvňovať ľudské správanie, je potrebné aby platné právo bolo poznané a všetkým dostupné. Možnosť a príležitosť poznať umožňuje to, že platné právne predpisy sú uverejňované v zbierke zákonov. Predpokladá sa že to čo bolo v Zbierke zákonov uverejnené sa ňom zverejnenia stane /stalo / známe každému koho sa to týka. Podľa tejto domnienky je potrebné s rovnako zaobchádzať s tými , ktorí právo poznajú ako s tými , ktorí ho nepoznajú , pričom subjekty ktoré ho nepoznajú sa sami dostávajú do horšej situácie z hľadiska právnej zodpovednosti. Neznalosť zákona neospravedlňuje!

Názory na to čo je spravodlivé a čo nespravodlivé resp.čo by malo byť a lebo nemalo byť regulované pomocou práva ,aké hodnoty či záujmy by mali byť regulované pomocou práva – aké by mali byť zabezpečované resp. potláčané tvoria druhú stránku právneho vedomia. Ide tu vlastne o hodnotenie platného práva ako dobrého alebo zlého z hľadiska určitých hodnôt. Tu dochádza buď k stotožneniu alebo sa názory na právo rozchádzajú s tým čo stanovuje platné právo.

Právne vedomie obsahuje aj presvedčenie , že by niečo ako právo malo platiť bez zreteľa nato či to tak je alebo nie je.

Právne vedomie je štruktúrované čo znamená že existuje právne vedomie jednotlivcov , skupín a právne vedomie celospoločenské .

Prinášame niektoré pojmy uľahčujúce orientáciu v právnych predpisoch.

Predpisy: súhrn právnych predpisov uverejnených Zbierke zákonov

Judikatúra: súdne rozhodnutia, stanoviská a nálezy (Ústavného súdu SR, Najvyššieho súdu SR, resp. súdov)

Ústavné zákony: dokumenty najvyššej právnej sily (Ústava SR a ústavné zákony SNR), ktorým nesmú odporovať ostatné právne predpisy

Zákony: všeobecne záväzné právne predpisy prijaté Národnou radou SR

Vyhlášky: všeobecne záväzné právne predpisy ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR vyhlásené v Zbierke zákonov SR

Nariadenia vlády: všeobecne záväzné právne predpisy vyhlásené vládou SR

Opatrenia: organizačné akty ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR

Rozhodnutia:

- Ústavného súdu SR o nesúlade s právnymi predpismi vydanými v Zbierke zákonov
- Prezidenta republiky SR o rozpustení NR SR, o vyhlásení referenda, o udelení amnestie a o vyhlásení vojnového alebo výnimočného stavu v SR
- Rozhodnutia vlády SR o udelení amnestie o priestupkoch
- Rozhodnutia predsedu NR SR o vyhlásení volieb do NR SR a do orgánov samospráv obcí

Úplne znenia: úplne znenia právnych predpisov oficiálne vyhlásené v Zbierke zákonov SR

Novelizované znenia: úplne znenia právnych predpisov spracované ministerstvom spravodlivosti, resp. iným ÚOŠS SR, ktoré neboli oficiálne vyhlásené v Zbierke zákonov SR

Nový predpis: kategória pre novo - zaradené predpisy

Právo ES/EU: komunitárne právo - súbor právnych aktov 3 spoločenstiev (ES, ESUO, EURATOM)

- únie právo - spolupráca v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky a spolupráca v oblasti súdnictva a vnútorných vecí
- Schengenská acquis (dohoda o voľnom pohybe osôb, ktoré sú občanmi signatárskych štátov)

3. REALIZÁCIA PRÁVA A PRÁVNE VZŤAHY

Realizácia a aplikácia práva:

Realizácia práva sa uskutočňuje tak v procese tvorby práva, ako aj pri uskutočňovaní práva v každodenných právnych vzťahoch a osobitne pri jednej z jej foriem, ktorou je aplikácia práva. Podstata realizácie práva v jeho aplikácii spočíva v tom, že štátne orgány so správnou, kontrolnou a justičnou právomocou realizujú právne normy vydávaním individuálnych právnych aktov na základe normatívnych právnych aktov.

Účelom tvorby práva nie je vytvárať právne normy pre právne normy. Týmto účelom je, aby sa v právnych vzťahoch medzi subjektmi práva reálne uskutočňovali príkazy, zákazy a dovoľenia, aby sa na základe objektívneho práva realizovalo subjektívne právo. Uplatňovanie právnych noriem v právnych vzťahoch je realizáciou práva. Medzi právnou normou a vznikom, zmenou a zánikom právnych vzťahov je plynulý prechod.

Realizácia práva je uskutočňovanie platného práva v právnych vzťahoch medzi subjektmi práva, v ktorých tieto vystupujú ako nositelia oprávnení, právnych povinností a právomocí. V realizácii práva dochádza k uskutočňovaniu záujmov štátu, záujmov občianskej spoločnosti a záujmov jednotlivcov pomocou zákonov a ostatných právnych predpisov. Bez realizácie práva a vôle uskutočniť záujem, ktorý vyjadruje právo, by zákon zostal mŕtvou literou. Na naplnenie určitého záujmu, či už štátu alebo jednotlivca, nestačí vydať právny predpis. Je potrebné podľa neho postupovať.

Konanie, činnosť, postup sú doménou realizácie práva.

Právne vzťahy sú vzťahy vôľové. Realizácia právnych noriem si vyžaduje prejav vôle, ktorý smeruje k vzniku, zmene alebo zániku práv a povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. Subjekty práva uskutočňujú príkazy, zákazy a dovolenia stanovené v normatívnych právnych aktoch. Nie akýkoľvek prejav prostredníctvom konania, alebo nekonania je konaním a nekonaním v zmysle práva. Konanie a nekonanie je právnym úkonom, alebo protiprávnym úkonom iba v prípade, ak spôsobuje právne následky, ktoré s takýmto konaním, alebo nekonaním právne predpisy spájajú.

Konaním a nekonaním sa teda realizujú:

- oprávnenia subjektov práva,
- právne povinnosti subjektov práva.

Vznik, zmena a zánik právneho vzťahu:

Povinnosti a práva subjektov práva vznikajú, menia sa a zanikajú ak vznikajú, menia sa a zanikajú podmienky, za ktorých konanie stanovené právnym predpisom má byť /zákaz, príkaz/, alebo môže byť /dovolenie/. Predpokladmi právneho vzťahu sú právnou normou stanovené:

- právne skutočnosti
- subjekty
- objekt.

Realizácia práva subjektmi práva v právnych vzťahoch si vyžaduje, aby sa splnili zákonmi a ostatnými právnymi predpismi stanovené predpoklady právneho vzťahu a aby existovali všetky prvky právneho vzťahu.

Prvkami právneho vzťahu, ktoré sú tiež stanovené právnou normou, sú:

- subjekty
- objekt
- oprávnenia a právne povinnosti subjektov.

V každom právnom vzťahu rozlišujeme subjekt právneho vzťahu, objekt právneho vzťahu a právnú skutočnosť.

Právna skutočnosť:

Právne skutočnosti sú fakty, ktoré ustanovuje právna norma a ktorých vznik, zmena a zánik je podmienkou vzniku, zmeny a zániku právnych vzťahov na základe tejto normy. Kedykoľvek vznikne, zmení sa alebo zanikne nejaká skutočnosť, fakt, ktorú zákon či iný právny predpis zakotvuje ako podmienku, a tým uznáva za skutočnosť, ktorá je právne relevantná, ktorá má právny význam, lebo je spôsobilá podmieniť, vyvolať vznik, zmenu alebo zánik právneho vzťahu, vždy vtedy vznikne, zmení sa alebo zanikne právny vzťah, prípadne právne vzťahy. Právna skutočnosť je teda fakt, so vznikom ktorého, alebo s jeho zmenou či zánikom spája platné právo právne následky, čiže vznik, zmenu alebo zánik právneho vzťahu. Právne skutočnosti zakotvuje platné právo. Určitý fakt, ktorý vznikol, zmenil sa alebo zanikol, ale ktorý nie je zakotvený v práve ako fakt majúci právny význam, čiže ako právna skutočnosť, vyjadrený hypotézou právnej normy, nemôže z právneho hľadiska nijako ovplyvniť vzťahy medzi ľuďmi či inými subjektmi. Takýto fakt, skutočnosť, je právne nič. Nemôže byť podmienkou správania. Požiadavky na správanie nie sú nikdy stanovené bez podmienok. Právne skutočnosti podľa toho, či sú prejavom vôle ľudí alebo vznikajú nezávisle od ich vôle, delíme na:

- vôľové ľudské správanie,
- právne domnienky a fikcie,
- právne udalosti, t.j. prírodné a spoločenské javy mimo ľudského správania.

Do skupiny vôľových ľudských konaní zaraďujeme tieto právne skutočnosti:

- právne konanie /právne úkony/,
- protiprávne konanie /protiprávne úkony/.

Právne úkony delíme:

- jednostranné a dvojstranné,
- formálne a neformálne.

Subjekty právneho vzťahu:

Predpokladmi právneho vzťahu, okrem právnych skutočností, sú aj subjekty a objekty právneho vzťahu. Subjekty a objekty právneho vzťahu spolu s jeho obsahom tvoria spoločne to, čo nazývame prvkami právneho vzťahu. Subjektmi práva sú fyzické osoby a právnické osoby, ktoré právo uznáva za osoby v právnom zmysle. Priznáva im platné právo:

- spôsobilosť mať práva a právne povinnosti,
- spôsobilosť vlastnými právnymi i protiprávnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti.

Objekty právneho vzťahu:

Objektom alebo predmetom právneho vzťahu je to, kvôli čomu vstupujú subjekty práva do právnych vzťahov. Objektom právneho vzťahu sú:

- hnutelné a nehnuteľné veci,
- práva a oprávnené záujmy F.O. a P.O., napr. pohľadávky,
- práva a oprávnené záujmy spojené s hodnotami ľudskej osobnosti, spojené s osobnou slobodou, dôstojnosťou a cťou človeka,
- práva a oprávnené záujmy spojené s tvorivou ľudskou činnosťou, t.j. literárne diela a.i.

Obsah právnych vzťahov:

Obsahom právnych vzťahov sú oprávnenia a právne povinnosti. V záväzkových právnych vzťahoch sa oprávnenie veriteľa nazýva aj pohľadávka. Pohľadávke veriteľa zodpovedá povinnosť dlžníka.